การพัฒนารูปแบบการผลิตผักปลอดภัยแปลงรวมเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน อำเภอนามน จังหวัดกาฬสินธุ์

Development of Production Models of the Integrated Pesticide-free Vegetables to Solve Poverty in Namon District, Kalasin Province

[Received: April 11, 2023; Revised: May 20, 2023;
Accepted: May 30, 2023]

นิตยา เคหะบาล
สาขาวิชานวัตกรรมเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น
คณะศิลปศาสตร์, มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

Nittaya Kahaban
Innovation for Local Development,
Faculty of Liberal Arts, Kalasin University

ธวัชชัย เคหะบาล
สาขาวิชารัฐศาสตร์, คณะศิลปศาสตร์,
มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

Tawatchai Kahaban
Political Science, Faculty of Liberal Arts,
Kalasin University

ธีรนันท์ ขันตี
สาขาวิชานิเทศศาสตร์, คณะศิลปศาสตร์
มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

Theeranan Khantee
Communication Arts, Faculty of Liberal Arts,
Kalasin University

นฤชิต แสนปากดี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาขาวิชานิติศาสตร์
คณะศิลปศาสตร์, มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

Naruechit Saenpakdee
Assistant Professor of Law,
Faculty of Liberal Arts, Kalasin University

อภิรดี ดอนอ่อนเบ้า
สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์และ
นวัตกรรมการศึกษา มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

Aphiradee Dononbao
Social Studies, Faculty of Education and
Educational Innovation, Kalasin University

อารยา ลาน้ำเที่ยง
สาขาวิชานิเทศศาสตร์, คณะศิลปศาสตร์,
มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

Araya Lanumtieng
Communication Arts, Faculty of Liberal
Arts, Kalasin University

เบญจมาศ ชุมชนตรีนอก
คณะศิลปศาสตร์, มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

Benjamas Chumtreenok
Faculty of Liberal Arts, Kalasin University

CORRESPONDING AUTHOR
Nittaya Kahaban, Innovation for Local Development, Faculty of Liberal Arts,
Kalasin University, Thailand. E-mail: nittaya.ka@ksu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนด้วยการพัฒนารูปแบบการผลิตผักปลอดภัยแปลงรวม อำเภอนามน จังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม กลุ่มเป้าหมายหลักในการวิจัย คือ ครัวเรือนยากจนในอำเภอนามน จำนวน 328 ครัวเรือน กลุ่มเป้าหมายรอง คือ หน่วยงานและภาคีเครือข่ายการแก้ไขปัญหาความยากจนในพื้นที่อำเภอนามน จำนวน 50 คน โดยการคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจง เก็บรวบรวมข้อมูลจากการทวนสอบและคัดกรองครัวเรือนยากจนรายครัวเรือนและรายหมู่บ้าน การสอบถามครัวเรือนยากจนที่มีความต้องการพัฒนาศักยภาพด้านอาชีพ การสนทนากลุ่ม สำรวจข้อมูลต้นทุนการผลิตอาชีพแก้จน การสำรวจตลาดภายในชุมชน การสังเกต เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ แบบฟอร์มการทวนสอบและคัดกรองครัวเรือนยากจนรายครัวเรือนและรายหมู่บ้าน แบบบันทึกข้อมูลความต้องการพัฒนาศักยภาพด้าน แบบสำรวจการใช้ปริมาณผักและอาหารของร้านค้าในตำบล ผลการวิจัย พบว่า กระบวนการพัฒนาครัวเรือนยากจนสู่การผลิตผักปลอดภัยแปลงรวม มี 3 กระบวน (1) ต้นน้ำ คัดเลือกครัวเรือนยากจน (2) กลางน้ำ ส่งเสริมการผลิตแบบแปลงรวม และแปรรูปที่มีมาตรฐาน (3) ปลายน้ำ ส่งเสริมการตลาด และการบริหารจัดการใช้ประโยชน์แปลงรวมในการแก้ไขปัญหาความยากจน มี 5 ด้าน ได้แก่ การบริหารที่ดิน การบริหารผลผลิต การบริหารวัสดุอุปกรณ์ การบริหารผลประโยชน์ และการบริหารคน

คำสำคัญ: ผักปลอดภัย; แปลงรวม; ความยากจน

Abstract

The present study sought to address poverty issues through the development of a production model of integrated pesticide-free vegetables, Namon District, Kalasin Province. Specifically, it was conducted through participatory action research. The primary sample of this study was 328 impoverished households residing in Namon District, while the secondary one included 50 staff from organizations and network partners involved in tackling poverty issues in Namon District, Kalasin Province; both groups of the participants were chosen by means of purposive sampling. Additionally, the data were collected through verification and screening of impoverished households and communities, a survey on their needs for professional capacity development, focus-group discussions, a survey on the costs of creating occupations for poverty reduction, a market survey in communities, and observation. Particularly, the instruments used in this study were a verification and screening form for the impoverished households and communities, a recording form for the needs for professional capacity development, and a survey on the usage of vegetables and food portions among stores in the district. The results demonstrated that the development of impoverished households towards production of integrated pesticide-free vegetables included three stages as follows: (1) upstream which involved selection of impoverished households; (2) midstream which concerned promoting vegetable production in integrated plots and standard processing; and (3) downstream which entailed promotions. Management of utilizing integrated plots to tackle poverty-related issues encompassed five aspects, namely land management, productivity management, material management, benefit management, and personnel management.

Keywords: pesticide-free vegetables; integrated plot; poverty

บทนำ

จากฐานข้อมูลครัวเรือนยากจนระดับพื้นที่ (PPPconnect) ในปี พ.ศ.2564-2565 อำเภอนามนมีครัวเรือนยากจน จำนวน 328 ครัวเรือน จากการวิเคราะห์ “ทุนดำรงชีพ 5 มิติ” ของครัวเรือนยากจน โดยมีการจัดกลุ่ม คนจนเป็น 4 กลุ่ม ประกอบด้วย อยู่ไม่ได้ อยู่ยาก อยู่ได้ และอยู่ดี มีเกณฑ์พิจารณาจากบุคคลที่มีรายได้ไม่เพียงพอต่อรายจ่าย มีรายได้ต่ำกว่า 30,000 บาท/ปี/ครัวเรือน สภาพความเป็นอยู่ต้องพึ่งพิง การเข้าถึงสวัสดิการ ขาดรายได้เสริม ที่อยู่อาศัยไม่มั่นคง ไม่มีที่ทำกิน ขาดแคลนโอกาสและทักษะการประกอบอาชีพ จากการวิเคราะห์ทุนดำรงชีพของครัวเรือนยากจน อำเภอนามน พบว่า มีทุนที่อยู่ใน **“ระดับอยู่ยาก”** จำนวน 2 ทุน คือ ทุนการเงิน มีค่าคะแนนเฉลี่ย 2.06 คะแนน เนื่องจาก ไม่มีอาชีพ/มีอาชีพไม่มั่นคง มีรายได้น้อย ในครัวเรือนไม่มีที่ดินทำกิน/มีน้อย และ ทุนมนุษย์ มีค่าคะแนนเฉลี่ย 2.45 คะแนน เนื่องจาก สมาชิกในครัวเรือนเป็นผู้สูงอายุ ผู้พิการ ผู้ป่วยเรื้อรัง แต่ยังพอมีแรงงาน มีทุนที่อยู่ใน **“ระดับอยู่ได้”** จำนวน 3 ทุน คือ ทุนกายภาพ มีค่าคะแนนเฉลี่ย 2.60 คะแนน เนื่องจากครัวเรือนส่วนใหญ่ยังมีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง และแข็งแรงมั่นคง ทุนทางสังคม มีค่าคะแนนเฉลี่ย 2.61 เนื่องจาก มีเครือข่ายทางสังคมที่ให้ความช่วยเหลือสงเคราะห์ด้านต่าง เช่น ที่อยู่อาศัย ถุงยังชีพ การส่งเสริมอาชีพด้านการเกษตร และทุนด้านทรัพยากรธรรมชาติ มีค่าคะแนนเฉลี่ย 2.63 คะแนน เนื่องจาก การเข้าถึงทรัพยากรธรรมชาติมีแหล่งน้ำธรรมชาติหลายแห่งที่เข้าไปใช้ประโยชน์ /มีพื้นที่สาธารณะเพื่อเชื่อมโยงการใช้ประโยชน์เชิงอาชีพ (จิระพันธ์ ห้วยแสน และคณะ, 2565) จากข้อมูลดังกล่าวการปฏิบัติการแก้ไขปัญหาความยากจนในพื้นที่ ในปี 2565 จึงดำเนินการผ่านโมเดลผัก GAP แก้จนใช้นวัตกรรมปลูกผักปลอดภัยยกแคร่ และการบริหารจัดการแปลงรวม มีครัวเรือนยากจนเข้าร่วม 20 ครัวเรือน โดยมีสำนักงานเกษตรอำเภอนามน ร่วมกับห้างหุ้นส่วนผัก สดนามน และวิสาหกิจชุมชนผักแปลงใหญ่อำเภอนามนเป็นเจ้าภาพหลัก และการขับเคลื่อนการช่วยเหลือส่งต่อระดับพื้นตำบลนามนที่ผ่านระบบ KHM.V2 มีครัวเรือนยากจนเข้าร่วม 64 ครัวเรือน (ทุกครัวเรือน) โดย มีคณะกรรมการ KHM อำเภอนามนเป็นเจ้าภาพหลัก ปัจจุบันโครงการสามารถทำให้ครัวเรือนยากจนที่เข้าร่วมมีรายได้เพิ่มขึ้นจากเดิมเฉลี่ยครัวเรือนละ 4,000-6,000 บาท นอกจากนี้ยังเกิดกลไกในเชิงบูรณาการเพื่อพัฒนาศักยภาพให้กับครัวเรือนยากจนที่มีศักยภาพ โดยมีการจัดตั้งโรงเรียนผักแก้จน เพื่อรองรับครัวเรือนยากจน ผู้ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 และผู้ที่ต้องการมีรายได้ สามารถเข้ามาร่วมเรียนรู้โดยไม่มีค่าใช้จ่าย ซึ่งเป็นการบูรณาการระหว่างสำนักงานเกษตรอำเภอนามน ห้างหุ้นส่วนผักสดนามน กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผักแปลงใหญ่ และมหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ มาถ่ายทอดองค์ความรู้รวมถึงสามารถ เทียบโอนหน่วยกิตกับหลักสูตร ปวช. ปวส. กับคณะเทคโนโลยีการเกษตร มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ เป็นอีกช่องทางในการยกระดับทางการศึกษาให้กับครัวเรือนยากจน เพื่อให้เกิดโอกาสและช่องทางอาชีพที่หลากหลาย

ดังนั้นในปี พ.ศ.2565-2566 การปฏิบัติการแก้ไขปัญหาความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำจะดำเนินการขับเคลื่อนต่อเนื่องจากบทเรียนของปีที่ผ่านมา จากตัวแบบระดับตำบลไปสู่ตัวแบบระดับอำเภอที่ครอบคลุมระบบกลไกท้องถิ่นทุกระดับ ตั้งแต่ระดับหมู่บ้าน ตำบล และอำเภอ บริบททั่วไปของพื้นที่อำเภอนามน เป็นอำเภอขนาดกลางของจังหวัดกาฬสินธุ์ มีขนาดพื้นที่ 245.3 ตารางกิโลเมตร หรือ 153,312.5 ไร่

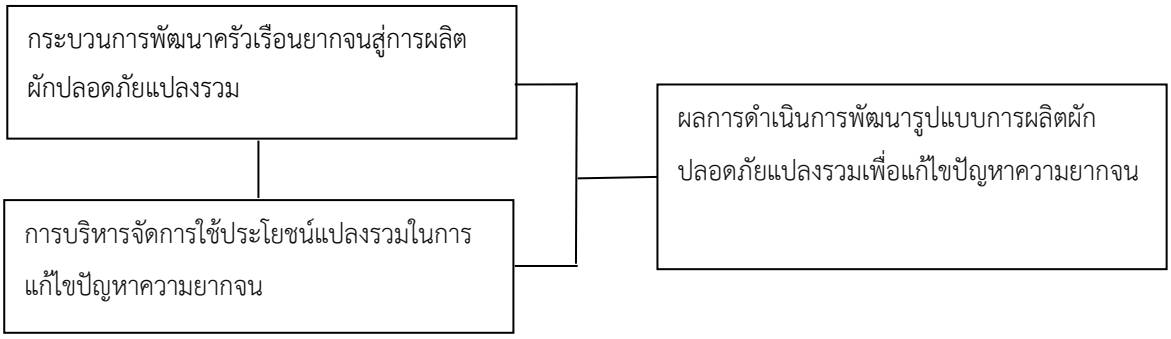
ด้านเศรษฐกิจ ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก ได้แก่ ข้าว มันสำปะหลัง อ้อย ยางพารา ปาล์มน้ำมัน และ ผักปลอดภัย ตามลำดับ รองลงมา คือ รับจ้างนอกภาคเกษตร และ ในภาคเกษตร มีรายได้ครัวเรือนต่อปีเฉลี่ย 261,762.67 บาท และรายจ่ายครัวเรือนต่อปีเฉลี่ย 190,031.53 บาท (กรมการพัฒนาชุมชน, 2565)

ดังนั้นจากการวิเคราะห์การขับเคลื่อนงานแก้ไขปัญหาความยากจนในปีที่ผ่านมาประกอบกับบริบทพื้นที่ และข้อมูลทุนยังชีพของครัวเรือนยากจน อำเภอนามน รูปแบบการแก้ไขปัญหาความยากจน ในปี 2565-2566 จะขยายพื้นที่จากเดิม 1 ตำบล มาเป็นระดับอำเภอ รวม 5 ตำบล รวมครัวเรือนยากจน 328 ครัวเรือน สมาชิก 1,069 คน โดยการเน้นเพิ่มทุนทางการเงิน โดยเฉพาะด้านการสร้างมั่นคงด้านอาชีพ และ รายได้ การเพิ่มทุนมนุษย์ด้วยการพัฒนาทักษะอาชีพจากการเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติจริงโดยมีผู้ที่มีประสบการณ์เป็น สมาชิกกลุ่มปลูกผลิตผักปลอดภัย เป็นพี่เลี้ยง (Coaching) พัฒนารูปแบบการผลิตและการตลาดของธุรกิจผักปลอดภัยตัวแปลงรวม ในรูปแบบรวมกลุ่มการผลิตตามแผนการผลิตที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาด รวมกลุ่มกันซื้อวัตถุดิบเพื่อลดต้นทุน รวมกันขายเพื่อต่อรองด้านราคา มีกองทุนกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตเป็นแหล่งเงินทุน และ ขยายช่องทางการตลาด เพิ่มสัดส่วนตลาดภายในและตลาดออนไลน์ให้สูงขึ้น โดยครัวเรือนยากจนต้องเข้าไปเป็นสมาชิกของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผักแปลงใหญ่อำเภอนามน นำนวัตกรรมการปลูกผักปลอดภัยที่ช่วยลดพื้นที่และต้นทุนการผลิต ผ่านการบริหารจัดการแปลงรวมร่วมกับองค์ความรู้เดิมของวิสาหกิจผักแปลงใหญ่ และศูนย์เรียนรู้ผักแปลงใหญ่บ้านโนนเที่ยง โดยการคัดเลือกครัวเรือนยากจนที่มีศักยภาพและสมัครใจ เข้าร่วมโครงการโดยจำแนกงานตามความถนัดของครัวเรือนยากจน เช่น กลุ่มผู้ผลิต กลุ่มผู้แปรรูป และกลุ่มผู้จำหน่าย สู่การพัฒนารูปแบบการผลิตผักปลอดภัยแปลงรวม เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน อำเภอนามน จังหวัดกาฬสินธุ์

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อพัฒนารูปแบบการผลิตผักปลอดภัยแปลงรวม เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน อำเภอนามน จังหวัดกาฬสินธุ์

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย
ที่มา: ผู้วิจัยและคณะ, 2566

แนวคิดและทฤษฎี

แนวคิดการแก้ไขปัญหาความยากจน

ความยากจน คือ สถานะที่บุคคลคนใดคนหนึ่งไม่สามารถที่จะมีศักยภาพในการดำรงชีพในทางกายภาพ จิตใจ รวมถึงศักยภาพที่ไม่สามารถหาช่องทางในการดำรงชีวิต และโอกาสในการเข้าถึงสวัสดิการการพัฒนาศักยภาพเพื่อยกระดับรายได้ของตนเองและครอบครัวให้สามารถดำเนินชีวิตได้

การมองความยากจนเกี่ยวข้องกับปัจจัยหลัก 6 ประการ ประกอบด้วย 1) การเข้าถึงสิ่งอำนวยประโยชน์ทางสังคมที่จำเป็นต่อคุณภาพชีวิต เช่น การศึกษา สถานบริการทางสุขภาพ 2) การขาดความเท่าเทียมด้านรายได้ 3) ขาดโอกาสในการยกระดับรายได้ ขาดโอกาสในการเปลี่ยนอาชีพให้มีรายได้สูงขึ้น รวมถึงโอกาสในการเปลี่ยนแปลงสถานภาพทางสังคม 4) ผู้ที่ตกเป็นเหยื่อของความป่วยทางสังคม ความพิการ 5) ไม่มีส่วนร่วมในการดำเนินการของสังคม ทำให้ขาดพลังอำนาจ ไร้ศักดิ์ศรี และ 6) ลักษณะทางเศรษฐกิจส่งผลต่อการปรับตัวเนื่องจากขาดทักษะในการทำงาน Shipman (1977 อ้างถึงใน ณรงค์ เพชรประเสริฐ, 2544)

ณัฐพล ขันธไชย (2559) ได้กล่าวถึง แนวทางการแก้ไขปัญหาความยากจนควรแก้ไขให้ตรงจุดและสอดคล้องกับปัญหา โดยเสนอแนวทางไว้ ดังนี้

1) ปรับปรุงระบบบริหารจัดการภาครัฐเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน โดยการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนในระดับพื้นที่ เพิ่มบทบาทของภาคประชาชน ชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อเปิดโอกาสให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการสะท้อนปัญหาความต้องการ แนวทางการแก้ไขปัญหาที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน และเข้าถึงคนจนมากยิ่งขึ้น บูรณาการความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาร่วมกัน

2) การแก้ไขปัญหาความยากจนในพื้นที่ กรณีพื้นที่ที่มีคนจนอยู่หนาแน่น ควรมีการบริหารจัดการโดยการกำหนดพื้นที่เป้าหมายให้ชัดเจน จัดลำดับความสำคัญ จัดประเภทของครัวเรือนที่มีปัญหาความยากจน พิจารณาการช่วยเหลือตามบริบทและประเภท เน้นการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง

3) กลไกการบริหารยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาความยากจน ควรมีกลไกระดับชาติ ซึ่งมาจากกระทรวงหลักที่เกี่ยวข้อง ร่วมกันกำหนดนโยบายและแนวทางการดำเนินงาน กำกับการดำเนินงานแก้ไขปัญหาความยากจน รวมถึงเชื่อมโยงกับการดำเนินงานตั้งแต่ระดับพื้นที่ อำเภอ จังหวัด และคณะกรรมการชุดต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาความยากจน โดยจัดให้มีสถาบันหรือองค์กรที่ทำหน้าที่บริหารงานยุทธศาสตร์ในการแก้ไขปัญหาความยากจนโดยตรงในการสร้างองค์ความรู้ ศึกษาวิจัย พัฒนาข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการแก้ไขปัญหาความยากจนอย่างเป็นระบบและเกิดประสิทธิภาพ

4) การเพิ่มศักยภาพและโอกาสของคนจนและชุมชน ครอบคลุมการพัฒนาด้านการศึกษาอาชีพแก่เด็กเยาวชนจากครอบครัวยากจน คนจนวัยทำงาน และเพิ่มศักยภาพบทบาทของชุมชนในการแก้ไขปัญหาความยากจนในท้องถิ่น

5) การจัดการทรัพยากรธรรมชาติเพื่อสนับสนุนการแก้ไขปัญหาความยากจน โดยการนำเทคโนโลยีที่เหมาะสมมาใช้ในการสำรวจที่ดิน ทรัพยากร เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาด้านการเกษตรที่สอดคล้องกับลักษณะการใช้ที่ดิน จัดสรรที่ดินทำกินให้กับครัวเรือนยากจน การใช้พื้นที่สาธารณะให้เกิดประโยชน์กับเกษตรกรอย่างมีประสิทธิภาพ ควบคู่การจัดหาสินเชื่อให้กับเกษตรกรเพื่อเป็นทุนในการพัฒนาปรับปรุงพื้นที่

6) พัฒนาระบบคุ้มครองทางสังคม พัฒนาคุรภาพชีวิตครัวเรือนยากจน จัดสวัสดิการสังคมโดยชุมชนเกิดการพึ่งตนเอง สนับสนุนการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชนให้ครอบคลุมทั้งด้านสุขภาพอนามัย การศึกษา สาธารณประโยชน์ ครอบครัว และการผลิตของชุมชน

7) ส่งเสริมนโยบายเศรษฐกิจมหภาคที่เอื้อต่อการแก้ไขปัญหาความยากจน ส่งเสริมการลงทุนทั้งในและต่างประเทศเพื่อเพิ่มมูลค่าการผลิตด้านเกษตรกรรม โดยการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีส่งเสริมการผลิต

8) การปฏิรูปกฎหมายเพื่อสนับสนุนการแก้ไขปัญหาความยากจน เช่น กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การสนับสนุนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการออกกฎระเบียบเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติให้สอดคล้องและเกื้อหนุนนโยบายส่วนรวม เกื้อหนุนให้ผู้ด้อยโอกาสในสังคมและผู้ไม่มีอำนาจต่อรองในสังคม มีกลไกที่จะปกป้องสิทธิของตน กฎหมายที่เอื้อให้คนจนในเมืองได้รับโอกาส สิทธิ และความเสมอภาคเท่าเทียมกับกลุ่มอื่น ๆ ในสังคม

แนวคิดเกษตรแปลงใหญ่

เกษตรแปลงใหญ่เป็นนโยบายของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เพื่อส่งเสริมให้เกษตรกรรวมกลุ่มการผลิตและการบริหารจัดการร่วมกัน ตลอดจนการจัดการด้านการตลาด เพื่อการลดต้นทุน เพิ่มประสิทธิภาพการ

ผลิต เพิ่มโอกาสในการแข่งขัน โดยมีหน่วยงานภาครัฐและภาคีที่เกี่ยวข้องให้การสนับสนุนและอำนวยความสะดวก (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2560) ซึ่งแนวคิดดังกล่าวเป็นวิธีการหนึ่งในการเพิ่มความได้เปรียบทางการแข่งขันของหน่วยผลิตด้วยการวางแผนการผลิตอย่างเป็นระบบในการบริหารด้านการผลิต เพื่อให้เกิดการลดต้นทุนการผลิต วางแผนการผลิตที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาด เกิดการรวมกลุ่มของเกษตรกร การจัดหาปัจจัยการผลิตที่มีคุณภาพ การจัดการด้านการตลาดและห่วงโซ่อุปทาน มีการบริหารจัดการฟาร์มที่ดี รวมทั้งการนำนวัตกรรม องค์ความรู้ และเทคโนโลยีที่เหมาะสมมาใช้ในการจัดแปลงของเกษตรกร องค์ประกอบที่สำคัญของการส่งเสริมเกษตรแปลงใหญ่ ประกอบไปด้วย 4 ส่วน (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2558) ดังนี้

1) ผู้จัดการพื้นที่ (Field Manager) ทำหน้าที่บริหารจัดการพื้นที่ตลอดห่วงโซ่อุปทาน

2) พื้นที่แปลงใหญ่ (Land Plot) การรวมแปลงเกษตรของเกษตรกรในพื้นที่ที่อยู่ในบริเวณใกล้เคียงกัน มีการเพาะปลูกพืชชนิดเดียวกันมีผู้จัดการพื้นที่เป็นผู้บริหารจัดการแปลง

3) เกษตรกร (Farmer) การรวมกลุ่มเกษตรกรเจ้าของแปลงในพื้นที่ใกล้เคียงกันเพื่อร่วมกัน ศึกษาวิเคราะห์และกำหนดเป้าหมายการผลิตและการตลาด มีการแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกันรวมไปถึง ร่วมกันจัดทำแผนปฏิบัติการและดำเนินการตามแผน

4) การบริหารจัดการแปลง (Management) โดยผู้จัดการพื้นที่จะต้องบริหารจัดการแปลงทุก กิจกรรมตลอดห่วงโซ่อุปทาน ตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ เพื่อสร้างอำนาจต่อรองให้กับสมาชิกโดยการบริหารจัดการแปลงนั้นจะมีการทำอย่างเป็นระบบ เพื่อให้การดำเนินกิจกรรมเป็นไปตามเป้าหมาย และดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

แนวทางการดำเนินงานระบบส่งเสริมการเกษตรแปลงใหญ่ของเกษตรกร ดังนี้

1) เกษตรกรสมัครใจเข้าร่วมกลุ่ม พร้อมที่จะพัฒนาการผลิตและการตลาดร่วมกัน โดยเข้ามามีส่วนร่วมตลอดกระบวนการพัฒนา เช่น วิเคราะห์ปริมาณการผลิต/ขนาดการผลิตที่มีประสิทธิภาพสูงสุด เพื่อให้เกิดการประหยัดต่อขนาดเพื่อวางแผนการผลิตและแผนการตลาด การวิเคราะห์กำหนด เป้าหมายการผลิตและการตลาด การกำหนดการใช้ปัจจัย การผลิตและเทคโนโลยีต่างๆ การพัฒนาคุณภาพ มาตรฐานสินค้า และการกำหนดแผนปฏิบัติการและ ดำเนินการตามแผน เป็นต้น

2) เกษตรกรรวมตัวใน รูปแบบกลุ่ม/องค์กร/วิสาหกิจชุมชนหรือสหกรณ์ที่มีความเข้มแข็งในการบริหารจัดการกลุ่มตนเอง

3) มีพื้นที่การทำเกษตรกรรมรายสินค้าชนิดเดียวกัน เป็นสินค้าที่มี ศักยภาพทางเศรษฐกิจ และสอดคล้องกับข้อมูล Agri-map โดยแปลงของเกษตรกรไม่จำเป็นต้องติดต่อกันแต่ควรตั้งอยู่ภายในชุมชนที่ใกล้เคียงกัน

4) เกษตรกรที่เข้าร่วมดำเนินการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในด้านการ จัดการดินและน้ำ และสามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนเพื่อใช้ ในการพัฒนาการผลิตและสร้างความเข้มแข็งให้แก่กลุ่ม หรือองค์กรที่จัดตั้งขึ้นเพื่อบริหารจัดการแปลงใหญ่ พร้อมทั้งได้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้และการบริการต่างๆ ตามความ

ต้องการของเกษตรกรจากหน่วยงานภาครัฐ ที่เกี่ยวข้อง (รภัสสรณ์ คงธนจารุอนันต์ และอารีย์ เชื้อเมืองพาน, 2564)

การส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ เป็นระบบการส่งเสริมการเกษตรที่ยึดพื้นที่เป็นหลักในการดำเนินงานในลักษณะบูรณาการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง พร้อมๆไปกับการร่วมมือร่วมใจของเกษตรกรที่รวมตัวกันเป็น กลุ่มการผลิต มีผู้จัดการแปลงเป็นผู้บริหารจัดการพื้นที่ ในทุกกิจกรรมตลอดห่วงโซ่อุปทาน โดยคำนึงถึงการหลักการต่างๆที่ เกี่ยวข้อง เพื่อประกอบการพิจารณาในการจัดการส่งเสริมตามระบบการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ (สำนักส่งเสริมและจัดการสินค้าเกษตร, 2564) มีดังนี้

1) การผลิตในพื้นที่เหมาะสม ตามข้อมูลแผนที่เกษตรเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุก (Agri Map) หรือเป็นพื้นที่ที่สามารถ ปรับปรุงและพัฒนาได้

2) มีขนาดการผลิตที่คุ้มค่าต่อการลงทุน (Economy of Scale) สามารถใช้ปัจจัยการผลิตร่วมกันจากการรวมซื้อรวม ขาย

3) การใช้หรือเครื่องมือ/อุปกรณ์/เครื่องจักรกล ร่วมกันได้อย่างคุ้มค่า ซึ่งจะส่งผลให้ต้นทุนการผลิตลดลง

4) มีกระบวนการกลุ่มที่เข้มแข็ง เช่น กลุ่มเกษตรกร วิสาหกิจชุมชน หรือสหกรณ์เพื่อเพิ่มศักยภาพในการบริหารจัดการ อย่างเป็นระบบ และง่ายต่อการเข้าถึงการส่งเสริมสนับสนุนจากภาครัฐทั้งด้านองค์ความรู้ แหล่งทุน ให้เกิดการพัฒนาที่เข้มแข็งต่อไปในอนาคต

5) มีการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมหรือนวัตกรรม เพื่อพัฒนาการผลิต มีช่องทางการตลาดรองรับ และสามารถเชื่อมโยงไปสู่การพัฒนาตลาดให้กว้างขวางและหลากหลายยิ่งขึ้น

6) มีปัจจัยพื้นฐาน เช่นแหล่งน้ำ/ปริมาณน้ำเพียงพอต่อการผลิต

7) มีการใช้เครื่องจักรกลการเกษตรและการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานอื่นๆ เช่น ลานตาก โรงคัดแยก ลานเท เป็น ต้น เข้ามาใช้ในการพัฒนาการผลิต

8) มีการกำหนดมาตรฐานการผลิต และเข้าสู่กระบวนการตรวจสอบ รับรองสินค้าที่สามารถทำได้หรือเป็นที่ต้องการของตลาด

9) มีการกำหนดเป้าหมายและแผนปฏิบัติการ รวมทั้งการจัดทำแผนธุรกิจของกลุ่มที่ชัดเจน มีผู้จัดการแปลงที่มีศักยภาพและสามารถบริหารจัดการได้

จากแนวคิด ทฤษฎี ดังกล่าว ในการดำเนินการวิจัยได้นำมาบูรณาการในการกำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหาความยากจน โดยพิจารณาตั้งแต่เงื่อนไข ปัจจัยของปัญหาความยากจน นำมาวิเคราะห์และจัดหมวดหมู่ครัวเรือนยากจนเพื่อเข้าสู่ระบบการพัฒนาศักยภาพและช่วยเหลือส่งต่อ รวมถึงการนำแนวคิดเกษตรแปลงใหญ่ ในการวิเคราะห์การส่งเสริมเกษตรแปลงใหญ่ รวมถึงการพัฒนาให้เกิดการส่งเสริมการรวมกลุ่มการผลิตและการบริหารจัดการเกษตรแปลงใหญ่และเชื่อมโยงกลุ่มองค์กรต่างๆ ที่อยู่ในพื้นที่ให้เกิดความเป็นเครือข่ายที่เข้มแข็งในการร่วมมือแก้ไขปัญหาความยากจนให้เป็นระบบและยั่งยืน

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research-PAR) กลุ่มเป้าหมายหลักในการวิจัย คือ ครัวเรือนยากจนในอำเภอนามน จำนวน 328 ครัวเรือน กลุ่มเป้าหมายรอง คือ หน่วยงานและภาคีเครือข่ายการแก้ไขปัญหาความยากจนในพื้นที่อำเภอนามน จำนวน 50 คน โดยการคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจง

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล จากการทวนสอบและคัดกรองครัวเรือนยากจนรายครัวเรือนและรายหมู่บ้าน ข้อมูลจากการสอบถามครัวเรือนยากจนที่มีความต้องการพัฒนาศักยภาพด้านอาชีพ การสนทนากลุ่มร่วมกับหน่วยงาน ผู้นำชุมชน สำรวจข้อมูลต้นทุนการผลิตอาชีพแก้จน ข้อมูลการสำรวจตลาดภายในชุมชน และข้อมูลจากการสังเกต ได้แก่ การเยี่ยมแปลงผู้ผลิต กิจกรรมการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เวทีกิจกรรมของหน่วยงานดำเนินการแก้ไขปัญหาความยากจนของแต่ละหน่วยงาน เป็นต้น โดยมีการจดบันทึกภาคสนามโดยทีมวิจัย กรอบแนวทางในการสังเกตปรากฏการณ์ทางสังคม 6 ประเภท (สุภางค์ จันทวานิช, 2554) ได้แก่ ฉากหรือสภาพแวดล้อม (Setting) พฤติกรรม/การกระทำ (Acts) แบบแผนพฤติกรรม(Activities) ความหมาย (Meanings) ความสัมพันธ์ (Relationship) การมีส่วนร่วมกิจกรรมในชุมชน (Participation)

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบฟอร์มการทวนสอบและคัดกรองครัวเรือนยากจนรายครัวเรือนและรายหมู่บ้าน แบบบันทึกข้อมูลครัวเรือนยากจนที่มีความต้องการพัฒนาศักยภาพด้าน แบบสำรวจการใช้ปริมาณผักและอาหารของร้านค้าในตำบล เพื่อนำข้อมูลมาวางแผนการผลิต วิเคราะห์ข้อมูล โดยการนำข้อมูลมาวิเคราะห์จำแนกและจัดกลุ่มตามลักษณะที่สอดคล้องกับกรอบแนวคิดในการวิจัย

พื้นที่การดำเนินโครงการวิจัย ครัวเรือนยากจน อำเภอนามน จ.กาฬสินธุ์ มี 5 ตำบล รวม 328 ครัวเรือน ได้แก่ (1) ตำบลนามน 64 ครัวเรือน (2) ตำบลสงเปลือย 83 ครัวเรือน (3) ตำบลยอดแกง 80 ครัวเรือน (4) ตำบลหนองบัว 63 ครัวเรือน (5) ตำบลหลักเหลี่ยม 38 ครัวเรือน

การวิเคราะห์ข้อมูล โดยการนำข้อมูลมาวิเคราะห์จำแนกและจัดกลุ่มตามลักษณะที่สอดคล้องกับกรอบแนวคิดในการวิจัย วิเคราะห์ข้อมูล อภิปรายตามกรอบแนวคิดการวิจัย และนำเสนอผลการวิจัยให้อยู่ตามรูปแบบของการรายงานเชิงพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

ผลการวิจัย

กระบวนการพัฒนาการผลิตผักปลอดภัยแปลงรวม

จังหวัดกาฬสินธุ์ได้ขับเคลื่อนยุทธศาสตร์แก้ไขปัญหาความยากจนมาอย่างต่อเนื่องผ่านการนำนโยบายการแก้ไขปัญหาความยากจนและความเหลื่อมล้ำมาปฏิบัติ หน่วยงานวิจัยทั้งในระดับชาติและระดับพื้นที่ได้ให้ ความสำคัญกับการวิจัยเชิงพื้นที่เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน ในปี พ.ศ. 2561 จังหวัดกาฬสินธุ์ได้มี

การจัดตั้งโครงการคนกาฬสินธุ์ไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลังร่วมกับมหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์และเครือข่ายความร่วมมือ ได้เข้ามาร่วมดำเนินการตั้งแต่การค้นหา สอบทาน การนำเข้าส่งต่อข้อมูล การช่วยเหลือ พัฒนากลไกในการหนุนเสริมระบบการแก้ไขปัญหาความยากจนในพื้นที่ให้มีความแม่นยำมากยิ่งขึ้น และในปี พ.ศ. 2565 ได้ดำเนินโครงการวิจัยการแก้ไขปัญหาความยากจนด้วยการพัฒนารูปแบบการผลิตและการตลาดของธุรกิจผักปลอดภัยแปลงรวม อำเภอนามน จังหวัดกาฬสินธุ์ มีกระบวนการพัฒนาการผลิตผักปลอดภัยแปลงรวม เพื่อแก้ไขความยากจนในพื้นที่อำเภอนามน ดังนี้

1.1 กระบวนการพัฒนาครัวเรือนยากจนสู่การผลิตผักปลอดภัยแปลงรวม

1) ต้นน้ำ คัดเลือกครัวเรือนยากจน

1.1) ทวนสอบสถานะครัวเรือนยากจน/คัดกรองรายชื่อและวางแผนแก้ไขปัญหาความยากจน โดยใช้แบบฟอร์มการทวนสอบและคัดกรองครัวเรือนยากจนรายครัวเรือนและรายหมู่บ้าน พบว่าสามารถจำแนกครัวเรือนยากจนออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มต้องการการช่วยเหลือ กลุ่มไม่รับการช่วยเหลือ และกลุ่มควรออกจากระบบความยากจน และในส่วนของกลุ่มที่ต้องการการช่วยเหลือสามารถจำแนกความต้องการความช่วยเหลือออกเป็น 8 ด้าน ได้แก่ ด้านอาชีพ ด้านสวัสดิการรัฐ ด้านที่อยู่อาศัย ด้านสุขภาพ ด้านหนี้สิน ด้านการศึกษา ด้านอำนวยความเป็นธรรม จากการจัดเวทีประชาคมคัดเลือกครัวเรือนยากจน ร่วมกับผู้นำชุมชน ตัวแทนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง พบว่า มีครัวเรือนยากจนที่มีโอกาสพัฒนาศักยภาพด้านอาชีพแต่ขาดที่ดินทำกิน จำนวน 9 ครัวเรือน ซึ่งเป็นครัวเรือนยากจนอยู่ในระบบฐานข้อมูล TPMAP และ KHM.V2 และมีครัวเรือนในชุมชนที่มีรายได้น้อย (กลุ่มเสี่ยงจน) สนใจเข้าร่วม จำนวน 28 ครัวเรือน เพื่อพัฒนาด้านอาชีพ เพิ่มรายได้ให้กับครัวเรือน

1.2) สำรวจความต้องการพืชผักของตลาดระดับต่างๆ เพื่อให้ได้ข้อมูลปริมาณความต้องการของตลาดภายใน และนำมาเปรียบเทียบกับกำลังการผลิตของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ผู้ผลิตผักปลอดภัยในพื้นที่เชื่อมโยงกับระบบแปลงย่อย แปลงรวม และผู้ประกอบการรายย่อยในพื้นที่อำเภอ ในการวางแผนการผลิตร่วมกัน

1.3) ค้นหาที่ดินว่างเปล่า ดำเนินการขออนุญาตเพื่อใช้ประโยชน์ มีจำนวน 2 แปลง ได้แก่ แปลงที่ 1 แปลงรวมพื้นที่บ้านโนนเที่ยง จำนวน 5 ไร่ 2 งาน มีครัวเรือนเข้าร่วม 12 ครัวเรือน เป็นพื้นที่สาธารณะอยู่ในความดูแลของเทศบาลตำบลนามน แปลงที่ 2 แปลงรวมพื้นที่โรงเรียนบ้านดงสวาง จำนวน 4 ไร่ (โรงเรียนถูกยุบไม่ได้ใช้ประโยชน์) มีครัวเรือนเข้าร่วม จำนวน 25 ครัวเรือน และกำหนดกฎระเบียบการใช้ประโยชน์ร่วมกันของสมาชิกกลุ่ม โครงสร้างการบริหารจัดการแปลงรวม กำหนดบทบาทความรับผิดชอบของคณะกรรมการและสมาชิก

1.4) สนับสนุนการรวมกลุ่ม และจัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนใหม่ ซึ่งการรวมกลุ่มบริหารจัดการร่วมกันทำให้สมาชิกได้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ ทำงานร่วมกันทั้งด้านการผลิต การแปรรูป การตลาด เกิดการออม จัดสวัสดิการเพื่อเกิดการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ซึ่งแปลงเดิมบ้านโนนเที่ยง ต.นามน มีการจัดตั้ง

กลุ่มวิสาหกิจชุมชนแล้ว สำหรับพื้นที่ตำบลสงเปลือยยังไม่มีการจัดตั้งกลุ่มจึงได้มีการจัดตั้งวิสาหกิจชุมชน คือ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรปลอดภัยดงสวางจันทร์ ตำบลสงเปลือย

1.5) การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานแปลงรวม ได้แก่ การจัดสรรแปลงปลูกให้กับสมาชิก พัฒนาระบบน้ำ พัฒนาโรงเรือนในการปลูก พัฒนาคุณภาพดิน เป็นต้น

2. กลางน้ำ ส่งเสริมการผลิตแบบแปลงรวม และแปรรูปที่มีมาตรฐาน

2.1) ส่งเสริมการผลิตพืชผักและยกระดับมาตรฐาน GAP โดยการจัดอบรมส่งเสริมศักยภาพการผลิตด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรม และเข้าสู่การขอมาตรฐาน GAP

2.2) ส่งเสริมการแปรรูปผลิตภัณฑ์เพื่อเพิ่มมูลค่าจากผลผลิตทางการเกษตร ได้แก่ น้ำพริกนรกปลาดุก น้ำพริกไก่ฉีก กิมจิผักรวม เป็นต้น

2.3) ส่งเสริมการออมทรัพย์เพื่อการผลิตและสวัสดิการ จัดตั้งธนาคารชุมชน ส่งเสริมการออม เป็นแหล่งเงินทุนฉุกเฉิน เกิดการเข้าถึงแหล่งเงินทุนในการประกอบอาชีพให้กับครัวเรือนยากจน

2.4) กิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ศึกษาดูงานวิสาหกิจเพื่อสังคมตำบลคำพอุง จังหวัดร้อยเอ็ด เพื่อเป็นต้นแบบในการผลิตและการจัดสวัสดิการให้กับสมาชิก และเจรจาเพื่อเป็นอีกช่องทางการตลาดในการรับซื้อผลิตของสมาชิกกลุ่ม อีกทั้งมีระบบพี่เลี้ยงโดยกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในการติดตาม เยี่ยมบ้านครัวเรือนยากจนให้คำปรึกษาในการผลิต

3. ปลายน้ำ ส่งเสริมการตลาด โดยสำรวจตลาด ร้านค้าปลีกในชุมชน เจรจาธุรกิจ และการจัดส่งผักวางขาย โดยแบ่งตามศักยภาพการผลิต ดังนี้

3.1) ศักยภาพการผลิตสูง ได้แก่ ห้างสรรพสินค้า บริษัท king wish ซุปเปอร์มาร์เก็ต บริษัท SLIG

3.2) ศักยภาพการผลิตปานกลาง ได้แก่ ตลาดนัด ตลาดสด ในตำบล อำเภอ

3.3) ศักยภาพการผลิตน้อย ผลิตบริโภคในครัวเรือนเพื่อลดรายจ่าย และผลิตส่งร้านค้าในชุมชน

การบริหารจัดการใช้ประโยชน์แปลงรวมในการแก้ไขปัญหาความยากจน

จากการดำเนินโครงการได้มีการพัฒนาศักยภาพครัวเรือนยากจนในการผลิตผักปลอดภัยแปลงรวม ทั้งการคัดเลือกครัวเรือนยากจนร่วมกันของผู้นำชุมชน ตัวแทนหน่วยงาน พิจารณาตามความพร้อม ความถนัดของครัวเรือนยากจน ใช้ระบบการดูแลให้มีพี่เลี้ยงในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเป็นผู้ติดตามให้คำแนะนำ และพัฒนาศักยภาพความรู้ควบคู่กับการพัฒนากลุ่มในการผลิตร่วมกัน นำไปสู่การบริหารจัดการแปลงรวมร่วมกัน ดังนี้

1) การบริหารที่ดิน กำหนดใช้ประโยชน์ร่วมกันโดยกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ดำเนินการขออนุญาตการใช้ประโยชน์พื้นที่สาธารณะไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จัดสรรที่ดินให้กับสมาชิก 1 ครัวเรือนต่อ 1-2 งาน ในการผลิต พัฒนาปรับปรุงที่ดินให้ใช้ประโยชน์ได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ

2) การบริหารผลผลิต สมาชิกวางแผนการผลิตร่วมกัน ตามความต้องการของตลาดและความต้องการของผู้บริโภค พัฒนาผลผลิตให้ได้มาตรฐาน GAP พัฒนาการแปรรูปเพิ่มมูลค่า หาตลาดรองรับผลผลิต วางแผนการจัดการขนส่งผลผลิตสู่ตลาด

3) การบริหารวัสดุอุปกรณ์ การรวมกลุ่มซื้อปัจจัยการผลิต เพื่อลดต้นทุน ร่วมกันผลิตปุ๋ย สารชีวภัณฑ์ใช้ภายในกลุ่ม บริหารวัสดุอุปกรณ์ ครุภัณฑ์ที่ได้รับการจัดสรรจากหน่วยงานภายนอก

4) การบริหารผลประโยชน์ มีการจัดสรรผลประโยชน์ เป็น 3 ส่วน คือ (1) รายได้เข้าสู่ครัวเรือนยากจนและสมาชิกกลุ่ม (2) เป็นเงินออมเพื่อการแหล่งเงินทุนในการผลิตและสวัสดิการ (3) ค่าบริหารจัดการส่วนกลางของแปลงรวม เช่น ค่าน้ำ ค่าไฟ เป็นต้น

5) การบริหารคน มีการจัดตั้งวิสาหกิจชุมชน โครงสร้างการบริหารกลุ่ม แบ่งบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบ มีกฎระเบียบในการบริหารจัดการ จัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการผลิต

ผลการดำเนินการพัฒนารูปแบบการผลิตผักปลอดภัยแปลงรวมเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน

จากกระบวนการพัฒนารูปแบบการผลิตผักปลอดภัยแปลงรวม มีครัวเรือนยากจนที่ต้องการหาที่ดินทำกินเพื่อประกอบอาชีพ เนื่องจากไม่มีที่ดินทำกินอาศัยอยู่ในพื้นที่ 2 ตำบล คือ ตำบลนามน และ ตำบลสงเปลือย มีการพัฒนาพื้นที่แปลงรวม จำนวน 2 แปลง รวม 9 ไร่ 2 งาน เพื่อเอื้ออำนวยให้กับครัวเรือนยากจนในการประกอบอาชีพด้านการเกษตร ประกอบด้วย

1.1) แปลงรวมเดิม ณ บ้านโนนเที่ยงศิริมงคล หมู่ 15 ตำบลนามน อำเภอนามน มีพื้นที่เพาะปลูกผัก จำนวน 5 ไร่ 2 งานซึ่งเป็นที่สาธารณะของชุมชน ภายใต้การดูแลของเทศบาลตำบลนามน มีการประชาคมและจัดสรรให้สมาชิกทั้ง 12 คน สำหรับคนที่ไม่มีที่ดินทำกินและสนใจเข้ามาทำกิน และดำเนินการปลูกพืชผักในพื้นที่ที่ได้รับจัดสรรให้ เฉลี่ย 2 งาน ต่อ 1 ครัวเรือน เริ่มมีการปลูกพืชผักตั้งแต่ปี พ.ศ.2561 ตามนโยบายแก้ไขปัญหาความยากจนของจังหวัดกาฬสินธุ์ “โครงการกาฬสินธุ์แฮปปี้เนสโมเดล” ในช่วงสมัย นายไกรสอน กองฉลาด เป็นผู้ว่าราชการจังหวัด มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมให้เกษตรกร และครัวเรือนยากจนมีอาชีพ มีรายได้เลี้ยงดูครอบครัว ช่วงเริ่มก่อตั้งมีการรวมกลุ่มปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ กลุ่มมีปัญหาเรื่องน้ำไม่เพียงพอ มีปัญหาเรื่องโรคและแมลง ขาดแคลนปัจจัยการผลิต การดำเนินงานจึงไม่ค่อยต่อเนื่อง

ในปี พ.ศ.2664-2565 มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ โดยการพัฒนาพื้นที่เชิงบูรณาการแบบร่วมมือเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำ กรณีศึกษาพื้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์ สำนักงานเกษตรอำเภอนามน เทศบาลตำบลนามน ได้เข้ามาสนับสนุนเรื่อง ปรับปรุงภูมิทัศน์ของแปลง การจัดทำสารชีวภัณฑ์ป้องกันแมลงและศัตรูพืช โรงเรือน แคร่ปลูกผัก โรงเพาะเห็ดนางฟ้า การออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์แปรรูปผลผลิตทางการเกษตร การพัฒนาทักษะด้านการตลาดออนไลน์ และการหาช่องทางการตลาดใหม่ๆ เป็นต้น

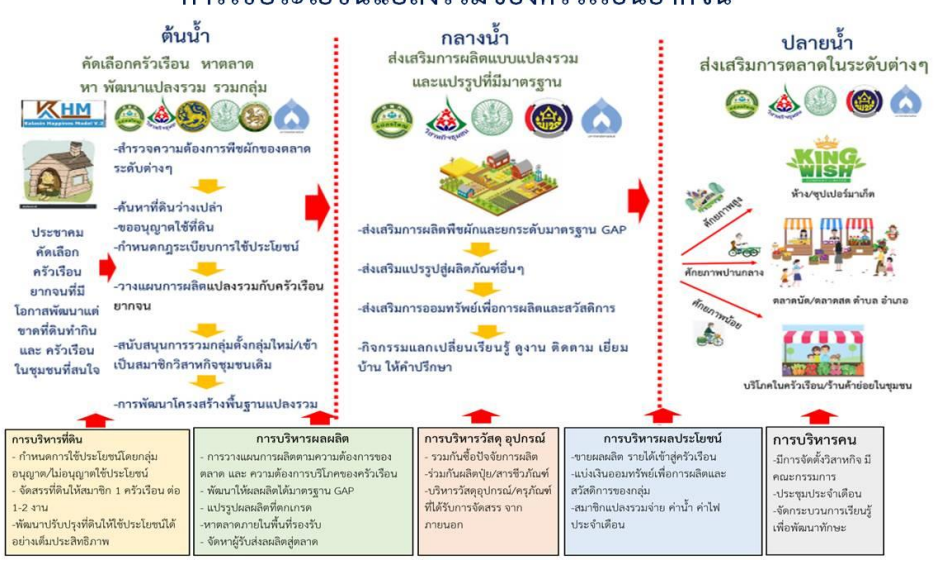
ปัจจุบันวิสาหกิจชุมชนฯ มีครัวเรือนยากจน 2 ครัวเรือน ที่มีรายชื่อเป็นครัวเรือนยากจนในระบบฐานข้อมูล KHM.V2 เข้ามาร่วมด้วย กิจกรรมหลักของกลุ่ม คือ ผลิตผักปลอดภัย รวบรวมผลผลิต แปรรูป เพื่อจำหน่าย รวมทั้งผลิตสาร ชีวภัณฑ์ใช้เอง เพื่อให้เกิดการรวมกันซื้อ คือ การจัดหาวัสดุอุปกรณ์โดยกลุ่มเพื่อให้ได้

ต้นทุนที่ถูก ทำการผลิตภายใต้แผนของกลุ่ม สมาชิกปลูกผักคนละ 3-5 ชนิด เช่น ผักบุ้งจีน คะน้า กวางตุ้ง ผักกาดหอม พริก ถั่วฝักยาว มะเขือเปราะ ต้นหอม ผักชีไทย ขึ้นฉ่าย ข้าวโพดหวาน บวบหอม บวบเหลี่ยม โหรพา แมงลัก มะเขือเทศราชินี คะน้าเคล ฯลฯ ผลผลิตพืชผักปลอดภัยจากสารพิษ ของกลุ่มได้ทั้งหมดประมาณ 20,000 กิโลกรัม/ต่อปี มูลค่าเฉลี่ยประมาณ 600,000 บาท/ปี โดยมีการรวบรวมผลผลิตส่งจำหน่ายที่เครือข่ายวิสาหกิจชุมชนผักแปลงใหญ่อำเภอนามน ส่งให้กับบริษัท King wish จำกัด สาขาขอนแก่น การออกตลาดนัดสีเขียว ตลาดนัดประชารัฐ ตลาดนัดชุมชน ออกร้านจำหน่ายสินค้าตามงานกิจกรรมที่หน่ายรัฐ และเอกชนจัดขึ้น และ ร้านค้าปลีกในพื้นที่ใกล้เคียงของอำเภอนามน มีรายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือน ประมาณ 6,000-7,000 บาท/เดือน

นอกจากผลผลิตผักสดแล้ว กลุ่มยังมีการเพิ่มมูลค่า ด้วยการพัฒนาผลิตภัณฑ์ แบรนด์ “โนนเที่ยงตุ้มโฮม” มีตัวอย่างผลิตภัณฑ์ เช่น ข้าวอินทรีย์ น้ำนมข้าวโพดปลอดภัย น้ำผักปลอดภัย ข้าวเกรียบผัก ที่ผลิตตามคำสั่งซื้อ และการออกร้านตามงานต่างๆ กลุ่มยังมีการดำเนินกิจกรรมออมทรัพย์เพื่อการผลิตปัจจุบันมีเงินทุนหมุนเวียนประมาณ 40,000 บาท

ในปี พ.ศ.2565 นี้พื้นที่แปลงรวมเดิม โครงการวิจัยฯ ร่วมกับ สำนักงานเกษตรอำเภอนามน และเทศบาลตำบลนามน ได้เพิ่มศักยภาพในการผลิตพืชผักปลอดภัยจากสารพิษ โดยการติดตั้งระบบน้ำสะอาดจากบ่อน้ำใต้ดินด้วยเครื่องสูบน้ำพลังงานแสงอาทิตย์ เพื่อนำล้างผักให้ได้ตามมาตรฐาน การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีและเหมาะสม (Good Agriculture Practices เรียกย่อๆว่า GAP) และช่วยประหยัดต้นทุนค่าไฟฟ้าอีกด้วย นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมส่งเสริมการเพิ่มประสิทธิภาพในการใช้พื้นที่ให้เกิดรายได้สูงขึ้นจากการเพาะเห็ดในโรงเรือน และ แผนการเพิ่มมูลค่าของผลผลิต เช่น การแปรรูปผลิตภัณฑ์จากพืชผัก เป็นต้น

1.2) แปลงรวมใหม่ ณ โรงเรียนดงสวางวรวิทย์ หมู่ที่ 6 บ้านดงสวาง ตำบลสงเปลือย อำเภอนามน จังหวัดกาฬสินธุ์ มีพื้นที่เพาะปลูกผัก จำนวน 4 ไร่ ซึ่งเป็นที่ดินของโรงเรียนดงสวางวรวิทย์ โรงเรียนชุมชนที่ถูกยุบเนื่องจากมีจำนวนนักเรียนไม่ถึงเกณฑ์ที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด ปัจจุบันภายใต้การดูแลของคณะกรรมการสถานศึกษาโรงเรียนดงสวางวรวิทย์ และได้มีมติให้ชุมชน หมู่ที่ 6 และ 15 ตำบลสงเปลือย สามารถใช้ประโยชน์ในด้านการส่งเสริมอาชีพด้านการเกษตรแก่ครัวเรือนยากจนหรือครัวเรือนเกษตรที่สนใจ ปัจจุบันแปลงรวมใหม่นี้ อยู่ระหว่างการปรับพื้นที่พื้นที่และวางระบบน้ำ ควบคู่ไปกับกระบวนการทางสังคมที่จะจัดตั้งวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ปลูกพืชผักปลอดภัยจากสารพิษ โดยมีครัวเรือนยากจนเข้าร่วมเป็นสมาชิก จำนวน 7 ครัวเรือน และ ครัวเรือนเกษตรกรที่สนใจ อีกประมาณ 18 ครัวเรือน (เป็นเกษตรกรที่ไม่มีที่ดินทำกิน หรือ เกษตรกรที่มีองค์ความรู้ที่สารมารถเป็นพี่เลี้ยงให้ครัวเรือนยากจนได้) ทั้งนี้ในการเริ่มดำเนินการจัดตั้งแปลงรวมใหม่ มีหน่วยงานที่เข้ามาร่วมให้การสนับสนุนเพื่อพัฒนาพื้นที่ ได้แก่ ผู้นำชุมชน หมู่ที่ 6 และ 15 ตำบลสงเปลือย สำนักงานเกษตรอำเภอนามน ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) ประจำอำเภอนามน วิสาหกิจชุมชนกลุ่มศูนย์ข้าวชุมชนบ้านหัววัว ตำบลสงเปลือย เทศบาลตำบลสงเปลือย และ วัดดงสวางวนาราม เป็นต้น

ภาพที่ 1 การใช้ประโยชน์แปลงรวมของครัวเรือนยากจน
ที่มา: ผู้วิจัยและคณะ, 2566

สรุปและอภิปรายผล

จากการดำเนินโครงการวิจัย สามารถอภิปรายผล ได้ดังนี้

1. กระบวนการพัฒนาครัวเรือนยากจนสู่การผลิตผักปลอดภัยแปลงรวม จากการวิจัย พบว่า กระบวนการพัฒนาครัวเรือนยากจน เริ่มจากการค้นหาศักยภาพของตัวบุคคล และศักยภาพของพื้นที่เพื่อหนุนเสริมศักยภาพที่เป็นจุดแข็งอีกทั้งต้องมาจากความถนัด ความสนใจ ความพร้อมของครัวเรือนยากจน จากการดำเนินการวิจัย ได้มีการสำรวจศักยภาพของครัวเรือนยากจน เพื่อวางแผนพัฒนาได้ตรงตามศักยภาพความพร้อม และมีเวทีคัดเลือกครัวเรือนยากจนร่วมกับกลุ่มผู้นำชุมชน ตัวแทนเจ้าหน้าที่หน่วยงานที่ขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาความยากจนในระดับพื้นที่ เพื่อเป็นการทวนสอบ คัดเลือกร่วมกัน และวางแผนการพัฒนาโครงสร้างพื้นที่แปลงรวมไปพร้อมๆกับการพัฒนาศักยภาพครัวเรือนยากจนในการเข้าสู่กระบวนการผลิตผักปลอดภัย รวมทั้งพัฒนาการรวมกลุ่มและบริหารจัดกลุ่มวิสาหกิจชุมชน พัฒนาระบบพี่เลี้ยงโดยให้สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่มีศักยภาพสามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ มีประสบการณ์การผลิต คอยเป็นพี่เลี้ยงกำกับติดตามให้คำปรึกษา เกิดเครือข่ายทางสังคมของครัวเรือนยากจนในการช่วยเหลือซึ่งกันและกันในระดับพื้นที่ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ พิมพ์ฉัตร รสสุธรรม (2558) ศึกษาเรื่องการบูรณาการการบริหารจัดการสวัสดิการสังคม เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนโดยยึดชุมชนเป็นฐาน กรณีศึกษาชุมชนตำบลเวียงตาล อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง พบว่า การมีกลุ่มในพื้นที่เข้มแข็งหรือประสบความสำเร็จมาก่อน มาเป็นพี่เลี้ยงให้คำปรึกษา

ต่างๆ จะทำให้การดำเนินงานประสบความสำเร็จได้ง่ายขึ้น และมีการพัฒนายุทธศาสตร์ร่วมกับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในการพัฒนาศักยภาพของคนจน เน้นการมีส่วนร่วม การพัฒนาแกนนำและการเชื่อมโยงทุนทางสังคม ยุทธศาสตร์การพัฒนากลุ่มหรือองค์กร ชุมชน การหาปัญหาร่วม และสอดคล้องกับกระบวนการแก้ไขปัญหาความยากจนของ สมพันธ์ เตชะอธิก ธนาคาร ผินสู่ และจุติมาภรณ์ พลพงษ์ (2560) ได้อธิบายกระบวนการแก้ไขปัญหาความยากจนที่สำคัญ 7 ขั้นตอน ได้แก่ การค้นหาผู้นำแก้ไขความยากจนและประสานงานความร่วมมือทุกภาคส่วน การวิเคราะห์สถานการณ์ ชุมชน ปัญหา สาเหตุ แนวทางแก้ไขความยากจน การจัดทำตัวชี้วัด และค้นหาคนยากจน ทั้งเชิงโครงสร้างและปัจเจก การจัดกระบวนการเรียนรู้ในพื้นที่ต้นแบบ การอบรมเชิงปฏิบัติ การจัดทำแผนแก้ไขปัญหาความยากจน การจัดตั้งกองทุนแก้ไขปัญหาความยากจน การแก้ไขปัญหาความยากจนเชิงปัจเจกและโครงสร้าง สรุปบทเรียน ติดตามประเมินผล และมีเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันอย่างสม่ำเสมอ

2. การบริหารจัดการใช้ประโยชน์แปลงรวมในการแก้ไขปัญหาความยากจน จากการวิจัยพบว่า การพัฒนาการผลิตผักปลอดภัยแปลงรวมมีการบริหารจัดการที่สำคัญนำไปสู่การปฏิบัติก่อให้เกิดผลเชิงรูปธรรม 5 ด้าน คือ (1) การบริหารที่ดิน จัดสรรประโยชน์ที่ดินพัฒนา ปรับปรุง ใช้ประโยชน์ร่วมกัน (2) การบริหารผลผลิต มีการวางแผนการผลิตที่ตรงต่อการความต้องการของตลาด “ตลาดนำการผลิต” พัฒนาการผลิตให้ได้มาตรฐาน เพิ่มมูลค่าของผลผลิต (3) การบริหารวัสดุอุปกรณ์ “รวมกันซื้อ รวมกันขาย” คือ รวมกันซื้อปัจจัยการผลิต เพื่อลดต้นทุน รวมกันขาย เพื่อต่อรองทางการตลาด (4) บริหารผลประโยชน์ มีการจัดสรรผลประโยชน์ด้านรายได้ ส่งเสริมการออม ค่าบริหารจัดการกลาง และ (5) การบริหารคน มีโครงสร้างการบริหารจัดการ แบ่งบทบาทความรับผิดชอบ ส่งเสริมการเรียนรู้ พัฒนาทักษะที่จำเป็นให้กับสมาชิก ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการบริหารจัดการแปลงใหญ่ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (2560) การส่งเสริมระบบเกษตรแปลงใหญ่ มีเป้าหมายเพื่อมุ่งปรับเปลี่ยนระบบการส่งเสริมการเกษตรในพื้นที่ขนาดใหญ่ เพื่อช่วยลดต้นทุนการผลิตของเกษตรกรรายย่อยมาสู่การรวมกลุ่ม เข้าถึงเทคโนโลยีได้มากขึ้น มีความสามารถในการจัดการ การผลิตผลผลิตอย่างมืออาชีพ ทำให้คุณภาพสินค้าได้มาตรฐาน สามารถเข้าถึงการตลาด ดังนั้นข้อได้เปรียบของเกษตรแปลงใหญ่จึงอยู่ที่การลดต้นทุนการผลิต การเพิ่มศักยภาพการบริหารจัดการผลิตของชุมชนแบบครบวงจร และการเชื่อมโยงตลาดระหว่างเกษตรกร ผู้ประกอบการ และสอดคล้องกับแนวคิดของสุวิทย์ เมษินทรีย์ (2556) ได้อธิบายสาเหตุของความยากจน ส่วนหนึ่งมาจากการมีรายได้น้อยหรือมีความยากจนทำให้การออมมีน้อยจึงไม่มีอำนาจในการซื้อที่มากพอ ทำให้ไม่มีเงินในการลงทุนเพื่อประกอบอาชีพ เมื่อมีการสะสมทุนน้อยจึงทำให้มีกำลังการผลิตอยู่ในระดับต่ำ ดังนั้นควรมีการเพิ่มขีดความสามารถให้กับครัวเรือนยากจนต่อการเพิ่มพูนรายได้จะทำให้ลดความยากจนของบุคคลได้ เพื่อให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นโดยตรง

ข้อเสนอแนะ

ข้อค้นพบจากการดำเนินการวิจัยเพื่อเป็นข้อเสนอแนะนำไปสู่การพัฒนา

1) การพัฒนาการผลิตแบบแปลงรวม ต้องดำเนินการในรูปแบบเชิงธุรกิจ ให้ความสำคัญต่อความต้องการของตลาด และผู้บริโภค “ตลาดนำการผลิต” มีการสำรวจกลุ่มผู้ประกอบการ ตลาด และผู้บริโภค เพื่อนำมาวางแผนการผลิต และต้องมีตลาดรองรับที่ชัดเจน มีช่องทางการจำหน่ายที่หลากหลาย

2) ส่งเสริมการออม เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนในการประกอบอาชีพ เนื่องจากการดำเนินงานที่ผ่าน พบว่าครัวเรือนยากจนได้รับการสนับสนุนด้านอาชีพจากหน่วยงาน แต่เมื่อสิ้นสุดโครงการไม่ได้ดำเนินการต่อเนื่องจากขาดแหล่งทุนในการพัฒนาอาชีพตนเอง จึงควรส่งเสริมการออม ผ่านการรวมกลุ่มพัฒนาเป็นธนาคารชุมชนเป็นแหล่งเงินทุนในการประกอบอาชีพ และจัดสวัสดิการของชุมชนร่วมกัน

3) การจัดการความเสี่ยงเรื่องน้ำ เนื่องจากพื้นที่อำเภอนามนในช่วงฤดูแล้งจะประสบปัญหาเรื่องน้ำ ดังนั้นควรมีการวางระบบน้ำเพื่อใช้ในการผลิตโดยใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการบริหารจัดการน้ำเพื่อการผลิตให้มีความต่อเนื่อง

กิตติกรรมประกาศ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยการแก้ไขปัญหาความยากจนด้วยการพัฒนารูปแบบการผลิตและการตลาดของธุรกิจผักปลอดภัยแปลงรวม อำเภอนามน จังหวัดกาฬสินธุ์ ได้รับสนับสนุนจากหน่วยบริหารและจัดการทุนด้านการพัฒนาระดับพื้นที่ (บพท.) สำนักงานสภานโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ (สอวช.)

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

กรมส่งเสริมการเกษตร. (2558). **ระบบส่งเสริมเกษตรแปลงใหญ่.** สืบค้นเมื่อวันที่ 5 มีนาคม 2566 จาก http://www.oic.go.th/FILEWEB/CABINFOCENTER3/DRAWER066/.../00000227.PDF.

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (2560). **ยุทธศาสตร์เกษตรและสหกรณ์ ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579).** กรุงเทพฯ: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.

กรมการพัฒนาชุมชน. (2565). **ข้อมูลพื้นฐานอำเภอนามน.** สืบค้นเมื่อวันที่ 9 เมษายน 2566 จาก http://ebmn.cdd.go.th/

จิระพันธ์ ห้วยแสน และคณะ. (2565). **โครงการวิจัยการพัฒนานวัตกรรมสนับสนุนการทำงานเชิงพื้นที่แบบร่วมมือเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำ จังหวัดกาฬสินธุ์.** หน่วย

บริหาร และจัดการทุนด้านการพัฒนาระดับพื้นที่ (บพท.). สำนักงานสภานโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ (สอวช.).

ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ. (2544). **คนจนในมิติทางสังคม.** กรุงเทพฯ: เอดิสันเพรส โปรดิกส์.

ณัฐพล ขันธไชย. (2559). **แนวความคิดและทฤษฎีในการพัฒนาประเทศและการพัฒนาชนบทในการบริหารงานพัฒนาชนบท.** กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร**.**

พิมพ์ฉัตร รสสุธรรม. (2558). การบูรณาการการบริหารจัดการสวัสดิการสังคม เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน โดยยึดชุมชนเป็นฐาน กรณีศึกษาชุมชนตำบลเวียงตาล อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง. **วารสารสังคมศาสตร์วิชาการ**. 8(2), 83-101

ภัสสรณ์ คงธนจารุอนันต์ และอารีย์ เชื้อเมืองพาน. ความเข้มแข็งของกลุ่มเกษตรกรระบบเกษตรนาแปลงใหญ่ในจังหวัดเชียงราย. **วารสารวิจัยและส่งเสริมวิชาการเกษตร.** 38(3): 182-193

สำนักส่งเสริมและจัดการสินค้าเกษตร. (2564). **คู่มือโครงการส่งเสริมการเกษตรประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 โครงการระบบส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่**. สำนักส่งเสริมและจัดการสินค้าเกษตร. กรมส่งเสริมการเกษตร.

สุภางค์ จันทวานิช. (2554). **การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ.** พิมพ์ครั้งที่ 10 กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุวิทย์ เมษินทรีย์ (2556). **โลกเปลี่ยน ไทยปรับ.** กรุงเทพมหานคร : กรุงเทพธุรกิจ Bizbook.

สมพันธ์ เตชะอธิก ธนาคาร ผินสู่ และจุติมาภรณ์ พลพงษ์. (2560). **คู่มือการแก้ไขปัญหาความยากจน.** กรุงเทพฯ: มูลนิธิมั่นพัฒนา.

Translated Reference

Bureau of Agricultural Product Promotion and Management. (2021). **Agricultural Promotion Project Guide for Fiscal Year 2021 Big Plot Agricultural Promotion System Project**. Bureau of Agricultural Product Promotion and Management. Department of Agricultural Extension.

Community Development Department. (2022). **Basic Information of Nam Non District.** Retrieved April 9, 2023 From http://ebmn.cdd.go.th/

Department of Agricultural Extension. (2015). **Large agricultural extension system**. Retrieved March 5, 2023 From http://www.oic.go.th/FILEWEB/CABINFOCENTER3/DRAWER066/.../00000227.PDF.

Jantavanich, S. (2011) . **Data analysis in qualitative research**. 10th ed. Bangkok: Chulalongkorn University Press.

Huaisan, J et al. (2022). **The Development of Innovation Supports Area-Based Collaborative.** Program Management Unit on Area Based Development (PMU A). Office of National Higher Education Science Research and Innovation Policy Council **Spatial for Precision Poverty Alleviation of Kalasin Province.**

Khanthachai, N. (2016). **Concepts and theories in national development and rural development in rural development administration**. Bangkok : Odeonstro.

Kongthanajaruanan, P and Semuangphan A. Strength of large farming systems in Chiang Rai. **Journal of Agricultural Research and Promotion**, 38(3): 182-193.

Mesintree, S (2013). **The World Changes, Thailand Adjusts**. Bangkok : Bangkok Business Bizbook.

Ministry of Agriculture and Cooperatives. (2017) . **20-Year Agricultural and Cooperative Strategy (2017-2036).** Bangkok: Office of Agricultural Economics, Ministry of Agriculture and Cooperatives.

Petchprasert, N. (2001). **The poor in the social dimension**. Bangkok: Edison Press Productions.

Roosutham, P. (2015). Integration of social welfare management to solve poverty problems based on community Case Study of Wiang Tan Subdistrict, Hang Chat District, Lampang Province. **Journal of Academic Social Sciences**, 8(2), 83-101.

Techaathik, S. , Pinsu, T. and Ponpong J. (2017). **A Guide to Tackling Poverty**. Bangkok: Manpattana Foundation.